

УДК 368

Бурківська Ю. О.

здобувачка вищої освіти на другому (магістерському) рівні
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Мельник Т. А.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ДЕПОЗИТІВ В УКРАЇНІ

В Україні сформована система гарантування вкладів фізичних осіб (СГВФО), яка представлена сукупністю відносин між її суб'єктами (Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), КМУ, НБУ, комерційні і державні вітчизняні банки, вкладники (фізичні особи (населення і ФОП), які мають банківські вклади), інвестор (Міністерство фінансів України або банк 75 % акцій якого володіє держава), об'єднання інвесторів і ВРУ [2].

Сучасна СГВФО існує через ФГВФО, який сформований із банків-учасників (рис. 1) і здійснює функції у сфері захисту та стабілізації банківської системи зазначенні Законом України «Про ФГВФО». Основними завданнями ФГВФО є забезпечення гарантування вкладів ФО, виведення неплатоспроможних банків з ринку банківських послуг та проведення їх ліквідації у випадках, передбачених законодавством.

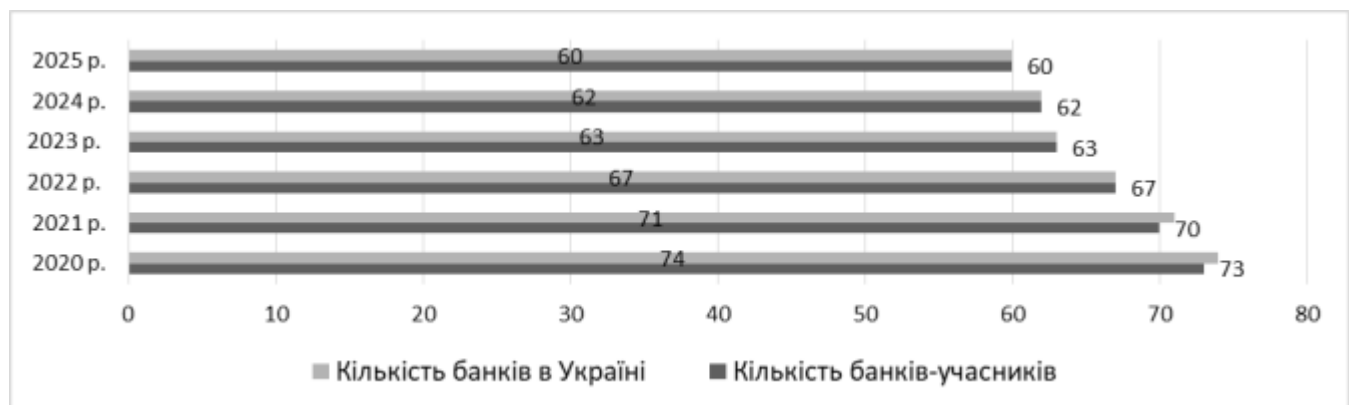

Рисунок 1 - Кількості банків-учасників ФГВФО в Україні

Джерело: [2].

ФГВФО здійснює свою діяльність за рахунок сформованих ресурсів. Основна частина яких складають початкові та регулярні збори банків-учасників до ФГВФО (табл. 1). Хоча їх частка поступово зменшується: з 29,55 % у 2020 р. до 21,66 % у 2024 р. незважаючи на те що абсолютні їх надходження зростають. Це відбувається через те, що відбувається збільшення частки інших джерел. Так частка доходів від інвестування в державні цінні папери зростає з 8,05 % у 2020 р. до 12,25 % у 2024 р. Частка доходів у вигляді процентів впродовж всього аналізованого періоду залишається незначною і скорочується з 1,40 % до лише 0,36 %. Найбільшу частку займають кошти через погашення ОВДП. Частка виплат за ОВДП збільшилася з 43,81 % у 2020 р. до 62,29 % у 2024 р. Частка коштів від заходів із врегулювання неплатоспроможних банків істотно зменшилася з 16,74 % у 2020 р. до 3,09 % у 2024 р. (табл. 1). Частка витрати на виплати вкладникам неплатоспроможних банків також суттєво зменшилася з 27,57 % у 2022 р. до 0,40 % у 2024 р. (табл. 2). Це може бути внаслідок зменшення кількості проблемних банків і завершення попередніх процедур ліквідації, або про неефективну діяльність ФГВФО при продажі активів ліквідованих банків.

Найбільшу частку серед витрат ФГВФО (табл. 2) впродовж 2020-2024 рр. займає інвестування у державні цінні папери, яка збільшилася з 77,3 % у 2020 р. до 97,09 % у 2024 р.

Таблиця 1

Структура фінансових ресурсів ФГВФО в Україні

Джерела ресурсів	2020р	2021р	2022р	2023р	2024р
Початкові та регулярні збори з учасників	29,55	27,56	25,63	29,10	21,66
Доходи від інвестування в державні цінні папери	8,05	7,90	7,63	10,24	12,25
Доходи у вигляді процентів, нарахованих за залишками коштів на рахунку відкритому в НБУ	1,40	0,43	0,98	0,37	0,36
Погашення ОВДП	43,81	57,64	59,22	48,86	62,29
Кошти отримані від виконання заходів, передбачених планом врегулювання	16,74	6,26	5,65	11,05	3,09
Кошти, що надійшли від банків, процедура тимчасової адміністрації/ліквідації яких здійснюється ФГВФО, у межах затверджених кошторисів витрат, на відшкодування витрат, понесених ФГВФО на виведення їх з ринку	0,00	0,00	0,86	0,26	0,17
Інші надходження	0,45	0,21	0,01	0,12	0,18
Разом	100	100	100	100	100

Джерело: розраховано автором за даними [1].

Зменшення частки кошторисних витрат ФГВФО з 6,17 % у 2020 р. до 2,10 % у 2024 р. свідчить про оптимізацію його адміністративних витрат (табл.2).

Таблиця 2

Структура витрат ФГВФО в Україні

Напрями використання	2020р	2021р	2022р	2023р	2024р
Перерахування коштів для здійснення виплат вкладникам неплатоспроможних банків	2,63	4,93	27,57	11,71	0,40
Сплата до Державного бюджету України	0,00	0,00	0,00	0,01	0,40
Інвестування у державні цінні папери	77,35	66,83	69,28	85,54	97,09
Кошторисні витрати	6,17	4,40	3,13	2,75	2,10
Інші витрати	0,37	9,89	0,02	0,00	0,01
Погашення векселю	13,47	13,95	0,00	0,00	0,00
Всього за напрямками	100	100	100	100	100

Джерело: розраховано автором за даними [1].

Виявлені тенденції у структурі доходів і витрат ФГВФО можуть свідчити про посилення його інвестиційної діяльності й відповідно покращення його фінансової платоспроможності. Зменшення виплат ФГВФО вкладникам ліквідованих банків свідчить про позитивну тенденцію на українському ринку депозитних послуг.

Література:

1. Звіти. ФГВФО : веб сайт. URL : <https://www.fg.gov.ua/pro-fond/statistika-ta-zviti/zviti> (дата звернення: 22.11.2025р.).
2. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. Редакція від 19.04.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 22.11.2025р.).